

Departament de Patrimoni Cultural
Carrer de l'Antiga Riera, 6, 1r. 08840 - Viladecans
Tel. 936 351 800 – Ext. 8180
A/e: patrimonicultural@viladecans.cat

AJUNTAMENT DE VILADECANS

Codi 00.00.00.-
Assumpte:

Fonts documentals, bibliogràfiques i orals base per a l'estudi i aprovació del Nomenclàtor de la Toponímia del terme municipal de Viladecans

Juliol de 2004

Fonts documentals, bibliogràfiques i orals

Fonts primàries

- Plànols i mapes, pàg. 2
- Altra documentació d'arxiu, pàg. 4

Fonts bibliogràfiques

- Obres de referència, pàg. 4
- Bibliografia específica sobre toponomàstica, pàg. 7
- Bibliografia específica sobre Viladecans, pàg. 8

Fonts orals

- Testimonis i treball de camp, pàg. 10

Sigles de les fonts documentals i bibliogràfiques, pàg. 11

Fonts primàries

Plànols i mapes

1. Plànol de la Baronia d'Eramprunyà del segle XVI (1590), escrit en castellà, còpia fotogràfica conservada a l'Arxiu Municipal de Viladecans (AMVA).
2. Mapa de les partions dels termes municipals de Castelldefels, Gavà i Viladecans del segle XVIII, escrit en llengua catalana, còpia fotogràfica conservada a l'AMVA.
3. *Mapa topogràfic y geològic de la província de Barcelona. Región primera o de contornos de la capital*, realitzat per Jaime Almera, Diputació de Barcelona, 1891, escala 1:40.000. Biblioteca del departament de Patrimoni Cultural de l'Ajuntament de Viladecans (BPC).
4. Mapa topogràfic de l'Institut Geogràfic i Cadastral, escala 1:50.000, de la Mancomunitat de Catalunya, 1917, 5 plànols, Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC), còpies conservades a l'AMVA.
5. Mapa de l'any 1920, realitzat per la Mancomunitat de Catalunya corresponent a la zona de marina de Viladecans, escala 1: 5.000, original conservat a l'AMVA.

6. Mapa topogràfic de l'Institut Geogràfic i Cadastral, de l'any 1922, a escala 1:50.000, corresponent al plànol 448, de Gavà, original a l'ICC, còpia conservada a l'AMVA.
7. Mapes topogràfics de l'Institut Geogràfic i Cadastral, de l'any 1933, a escala 1:5.000 de tot el terme municipal, originals conservats a l'AMVA.
8. Mapa topogràfic de l'Institut Geogràfic i Cadastral, de l'any 1949, a escala 1:50.000, corresponent al plànol 448, de Gavà, 2a. edició, original a l'ICC, còpia conservada a l'AMVA.
9. Mapa topogràfic realitzat per U.S.A. Army, Washington, escala 1:50.000, de l'any 1961, original a l'ICC i còpia conservada a l'AMVA.
10. Plànol parcel·lari de l'Alba-rosa fet per l'Ajuntament de Viladecans, en paper vegetal, escala 1:500, l'any 1953, escrit a mà, còpia conservada al departament d'Urbanisme de l'Àrea de Planificació Territorial i Promoció de la Ciutat (DU-PtiPC).
11. Plànol parcel·lari realitzar per l'Institut Geogràfic i Cadastral, l'any 1960, escala 1:1000, còpia conservada al (DU-PtiPC).
12. Plànol del Pla General Metropolità, realitzat per l'Àrea Metropolitana de Barcelona, escala 1:5000, l'any 1976, còpia conservada al (DU-PtiPC).
13. Plànol topogràfic (possiblement procedent del cadastre del Ministeri d'Hisenda), en paper vegetal, escala 1:500, 1982, còpia conservada al (DU-PtiPC).
14. Plànol del Refós Pla General Metropolità, en paper vegetal, escala 1:2000 (possiblement del vol de 1983), còpia conservada al (DU-PtiPC).
15. Plànol topogràfic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, en paper vegetal, escala 1:2000, 1983, còpia conservada al (DU-PtiPC).
16. Plànol toponímic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, en paper vegetal, escala 1:5000, 1987, còpia conservada al (DU-PtiPC).
17. Plànol de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, a escala 1:2000 i 1:5000, vol de maig de 1987 i publicat l'any 1988, còpia conservada al (DU-PtiPC).
18. Plànol topogràfic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, en paper vegetal, escala 1:2000, vol realitzat per l'Institut Cartogràfic de Catalunya, 1992, còpia conservada al (DU-PtiPC).
19. Base cartogràfica de les Aigües de Barcelona (AGBAR), digital, escala 1:1000, 1996, còpia conservada al (DU-PtiPC).

Altra documentació

20. Inventari dels Testaments de l'Arxiu Parroquial de Sant Climent de Llobergat (APSC), 1601-1767. Índex conservats a l'AMVA.
21. Inventari dels Manuals Parroquials, vol I, segles XV-XVI (APSC). Índex conservats a l'AMVA.
22. Documentació de la sèrie de projectes i plans d'urbanització (1873-1952), de l'AMVA
23. Documentació diversa, de caràcter urbanística, sense inventariar, conservada a l'AMVA
24. Documentació cadastral, apeo i amillaments, segles XVIII-XX, conservada a l'AMVA.

Fonts bibliogràfiques

Obres de referència

1. ALCOVER, Antoni; MOLL, Francesc de Borja. *Diccionari Català-València-Balear*, Edicions Moll, Palmar de Mallorca, 1985
2. *Atlas comarcal de Catalunya*. Baix Llobregat, Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, 1995
3. *Atlas topogràfic de Catalunya. 1:50.000*, Institut Cartogràfic de Catalunya - Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1995, vol. I
4. *Atlas topogràfic de Catalunya, 1:50.000*, Institut Cartogràfic de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2003, 262 pàgs.
5. BADIA i MARGARIT, Antoni Maria. *Gramàtica històrica catalana*, Biblioteca d'estudis i investigacions, núm. 4, València, 1981
6. BOFARULL Y SANS, Francisco. *El castillo y la baronia de Arampunyà*, Barcelona, 1911
7. CAMPAMNY I GUILLOT, Josep.

“Campdàsens, Garraf i Jafre. Els confins occidentals del terme d'Eramprunyà de l'alta edat mitjana al segle XV”, dins *III Trobada d'Estudiosos del Garraf*, Monografies, 30

“Gavà en el segle XVI: mutació senyorial i afirmació comunal”, dins de *Materials del Baix Llobregat*. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat

Castelldefels i la mar, Ajuntament de Castelldefels, 1998

8. CAMPANY, Josep [et al.]. *Gavà*, Col·lecció la Creu de Terme, 15, Cossetània Edicions, Valls, 2001.
9. CAMPMANY, Josep; ALONSO, Manel. “La masia de can Llonc, abans mas Sbert, a la vall de la Sentiu, a Gavà”, pàgs. 221-240, dins *Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat*, Consell Comarcal del Baix Llobregat, 2000
10. *Catalunya romànica*, vol. XX, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1992
11. CODINA, Jaume.

“La immigració francesa al Delta del Llobregat, 1400-1700”, dins *XXXI Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*, Centre d'Estudis de l'Hospitalet de Llobregat, l'Hospitalet de Llobregat, 24-25 maig de 1986

A Sant Boi de Llobregat (segles XIV-XVII), Editorial Columna, 1999

El delta del Llobregat i Barcelona. Gèneres i formes de vida dels segles XVI al XX, Col·lecció Hores de Catalunya, Editorial Ariel, 1971

La gent del fang

12. COROMINES, Joan.

Diccionari etimològic i complementari de la Llengua Catalana, Curial Edicions Catalanes, Barcelona, 1991

Onomasticon Cataloniae, Curial Edicions Catalanes, Barcelona, 1989

13. *Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana*

14. *Diccionari de l'I.E.C.*

15. FORT I GAUDÍ, Mn. Jordi. *Història de Sant Climent de Llobregat*, Arxiu Marià, Sant Climent de Llobregat, 1981

16. GOMIS, Celso. *Geografia general de Catalunya, província de Barcelona*, dirigida per Carreras Candi, (1910), pàg. 48
17. *Gran Enciclopèdia Catalana*, Fundació Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1986-1989, 2a. edició
18. *Gran Geografia comarcal de Catalunya*, vol. I, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1991
19. *Història natural dels Països Catalans*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1986
20. IZQUIERDO, Pere. “El terme d’Eramprunyà, de la baixa romanitat al feudalisme. Una visió crítica”, dins de *Miscel·lania d’Homenatge a Jaume Codina*, Columna-Ajuntament del Prat de Llobregat, 1994
21. IZQUIERDO, Pere. LUENGO, Manuel. *La gestació de Viladecans. Dels orígens a 1746*, Ajuntament de Viladecans, 1996
22. MARQUÈS, M. A. “Els aprofitaments artesianes al delta del Llobregat, 1893-1942”, dins de *XXV Assemblea Intercomarcal d’Estudiosos*, El Prat, 25-26 d’octubre de 1980
23. MOLL, Francesc de Borja. *Gramàtica històrica catalana*, Universitat de València, 1991
24. Plànol realitzat per Salvador Llobet, de la Serralada Litoral Catalana i publicat a l’editorial Alpina, escala 1:25.000 de l’any 1996, biblioteca del departament de Patrimoni Cultural.
25. PRATS, Modest; NADAL, Josep Maria. *Història de la llengua catalana*, Col·lecció Estudis i Documents, 33, Edicions 62, Barcelona, 1982
26. RIUS SERRA, J. *Cartulario de Sant Cugat del Vallés*, Consell Superior d’Investigacions Científiques-Secció d’Estudis Medievals de Barcelona, Barcelona, 1955, III vols.
27. SANAHUJA I TORRES, Dolors. “El territori d’Eramprunyà entre els segles X-XVI” a *Rubricatum. Revista del Museu de Gavà*, núm. 3, 2002
28. SOLÉ I PERICH, Lluís. “El risc d’inundacions al delta del Llobregat. Viure contra l’aigua”, dins *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 42, vol XI
29. SOLER I VIDAL, Josep. *Plet de termes i pastures entre Gavà i Viladecans*, Col·lecció Brugués, Museu Municipal de Gavà, 1981
30. TRIBO I TRAVERIES, Gemma. “L’evolució històrica de l’agricultura a Viladecans”, pàgs. 10-23, dins de *Qualitat total s’escriu amb “Q” cada dia*

Bibliografia específica sobre toponomàstica

31. “Sobre toponímia”, acords sobre toponímia del 15 de setembre i el 20 d’octubre de 1995 de la secció Filològica de l’Institut d’Estudis Catalans, publicades a *Documents de la Secció Filològica III*, Biblioteca Filològica XXX, Institut d’Estudis Catalans, Barcelona, 1996.
32. AMIGÓ, Ramon [et al.]. *Introducció a l’onomàstica, toponímia i antroponímia catalana i general*, Quaderns de l’Institut d’Estudis Ilerdencs, Lleida, 1994
33. AMIGÓ, Ramon.

Sobre inventaris de nom de lloc: introducció metodològica, Reus, 1979

Sobre inventaris de nom de lloc: introducció metodològica, Col·lecció Assaig, núm. 29, Edicions dels Centre de Lectura de Reus, Reus, 1989
34. BALAÑÀ I ABADIA, Pere.

“Semàntica dels arabismes toponímics penedesencs”, dins d’Actes del *XXII Col·loqui General de la Societat d’Onomàstica*, Vilafranca del Penedès, 10-12 maig de 1996, Estudis i Documents XVIII, Grup d’Estudis Toponímics de l’Institut d’Estudis Penedesencs, Sant Sadurní d’Anoia, 1999

Els nom de lloc de Catalunya, Col·lecció Població i Territori, núm. 5, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1989
35. *Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims*, Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1999.
36. *Criteris per a la redacció i la publicació de reculls de toponímia*, versió 2 de 30 de juny de 2003, de l’Oficina d’Onomàstica, Secció Filològica de l’Institut d’Estudis Catalans
37. DOMINGO i FRANÇÀS, Carles. *Els noms de les formes del relleu*, Societat d’Onomàstica - Institut Cartogràfic de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1997
38. LLOBERA i RAMON. *Toponímia de Cornellà de Llobregat*, Ajuntament de Cornellà de Llobregat, 1998
39. *Nomenclàtor oficial de Toponímia Major de Catalunya*, Institut d’Estudis Catalans – Comissió de Toponímia de Catalunya, Generalitat de Catalunya, 2003, 1393 pàgs.
40. *Mapa i guia excursionista del Massís del Garraf – Parc Natural*, Editorial Alpina, Barcelona, 2003, 52 pàgs i un mapa a escala 1:25.000

41. MORAN I OCERINJAUREGUI, Josep.

Estudis d'onomàstica catalana, Biblioteca Serra d'Or, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995

“Toponímia romana del Baix Llobregat”, dins de *Miscel·lania d'Homenatge a Jaume Codina*, Columna-Ajuntament del Prat de Llobregat, 1994

Estudis d'onomàstica catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995

42. MOREU-REY, Enric.

Els nostres noms de lloc, Edicions Moll, Palmar de Mallorca, 1982

Toponímia urbana i onomàstica vària, Edicions Moll, Palma de Mallorca, 1974

43. MUNTANER i PASCUAL, Ignasi Maria. *Els nom de lloc del terme de Sitges i de les terres veïnes*, Grup d'Estudis Sitgetans, Sitges, 1986

44. VENY, Joan. *Onomàstica i diactelologia*, Biblioteca Serra d'Or, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996

Bibliografia específica sobre Viladecans

46. BORREGO, Ramon Eloy. "Les masies de Viladecans", dins *Jornades d'Història Local*, Ajuntament de Viladecans, 1981

47. CALDERÉ I BEL, Xavier. *L'Abans. Viladecans. Recull gràfic, 1890-1965*, Efadós Editorial, 2003-2004 (en curs d'impressió)

48. *De natura en tenim. Quatre itineraris per Viladecans*, Escola Taller de Media Ambient de Viladecans - Ajuntament de Viladecans, 1992

49. DOLZ, Isidre. *Un tomb pel Viladecans del 1930 al 1940*, Edició a cura de l'autor, 1996

50. DOMÈNECH, Miquel. *Viladecans i el seu entorn natural*, Caixa Catalunya-Ajuntament de Viladecans. 1982

51. EIXARCH, Josep [et al.]. *III Jornades d'Història Local*, Ajuntament de Viladecans, 1984

52. EIXARCH, Josep. *Les arrels històriques de Viladecans. Segles XII-XVIII*, Col·lecció Papers de l'Arxiu, 1, Ajuntament de Viladecans, 1989

53. *El Baix Llobregat el 1789*. Curial Edicions Catalanes, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992
54. FERIA, Francisco José [et al.]. *IV Jornades d'Història Local*, Ajuntament de Viladecans, 1985
55. FORT, Jordi. *La mare de Déu de Sales*. Viladecans, Publicacions de l'Arxiu Marià, Sant Climent de Llobregat, 1978
56. GRAS CASANOVAS, M. Mercè. *Els masos de Viladecans*, treball encarregat per l'Arxiu Històric de la Ciutat de Viladecans, inèdit, 2001.
57. GUERRA, Nativitat; LUENGO, Manuel; SALAS, José Luis. *La lucha cotidiana por la vida*. Viladecans, 1800-1843, Ajuntament de Viladecans, 1984
58. GUTIÉRREZ, Ricard; ESTEBAN, Pau; SANTAUEFEMIA, F. X. *Els ocells del delta del Llobregat*, Edicions Lyns, Barcelona, 1995
59. IZQUIERDO TUGAS, Pere; MENÉNDEZ PABLO, F. Xavier; SOLÍAS ARÍS, Josep Maria. *Els antecedents ibèrics i romans. Història de Viladecans I*, Ajuntament de Viladecans-Arxiu Històric de la Ciutat, 1998.
60. PLANAS, Ramon.
Braços de riu, estanys i maresmes del delta del Llobregat, Caixa Catalunya, Barcelona, 1984
La casa Alta & la Volateria 1900, edició a cura de l'autor, El Prat de Llobregat, 1979
61. RUIZ, Albert. *Estudi històric de l'arquitectura rural a Viladecans*, treball inèdit, Arxiu Històric de la Ciutat-Ajuntament de Viladecans, 1995
62. SANAHUJA TORRES, Dolores. *Viladecans, terra de pagesos i senyors. Els temps medievals*. *Història de Viladecans II*, Ajuntament de Viladecans-Arxiu Històric de la Ciutat, 2002.
63. SUNYER MAS, Manel. *El veïnat de la meva infantesa. Records d'en Manel Sunyer Mas*, Ajuntament de Viladecans-Arxiu Històric de la Ciutat, Viladecans, 2004
64. TORRIJOS, José; DÍAZ, Tadeo. *Llista de camins de Viladecans*, document intern dels Serveis Tècnics de l'Àrea de Via Pública de l'Ajuntament de Viladecans, 1998

65. VILLUENDAS, Eveli. "Els estudis sobre onomàstica a la comarca del Baix Llobregat: aproximació a la toponímia de Viladecans", dins *Actes del XVII Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica*, Universitat de Barcelona, 1992

Fonts orals

Testimonis de diversos veïns de Viladecans, tots ells nascuts a la població, i amb una mitjana d'edat al voltant dels 70 anys:

- Jaume Gorgas Pedrola, coneixedor de l'entorn urbà de la ciutat;
- Secundí Roca Roca, exjutge i regidor local, persona molt vinculada al territori, coneixedor de les famílies de Viladecans; atesa la seva afecció per la fotografia coneix molt be el terme municipal;
- Isidre Solina Solina, de tradició familiar pagesa, coneixedor del territori de marina;
- Manel Sunyer Mas, pagès i profund coneixedor de l'entorn agrícola i de muntanya.

Treball de camp

A l'objecte de comprovar *in situ*, sobre el terreny, els noms de llocs s'han realitzat tota una sèrie de sortides pel territori de muntanya, que era el més difícil de poder resseguir a la planimetria. El grup de treball de camp estava format per: en Josep Lluís Gallardo, Manuel Luengo, Secundí Roca (en la seva doble qualitat d'expert de territori i fotògraf) i Manel Sunyer.

El treball de camp s'ha desenvolupat al llarg del següents dies i en horari de mati de 9 a 15 h:

- dijous, 20 de maig 1999: serra de Miramar, puig d'Alió, can Preses i can Guardiola;
- dijous, 27 de maig 1999: can Tries, ermita i riera de Sant Llorenç de les Canals, riera de Sant Climent i per Sant Climent de Llobregat i bòvila d'en Ramells;
- dijous, 3 de juny 1999: can Sala-can Menut i bosc del Cònsul, Mas Ratès i puig-Aguilar;
- dijous, 10 de juny 1999: serra i puig de Montbaig, turó de la Pedrera, Oliveretes i Sales.

Posteriorment, al llarg de l'any 2000, aquest treball de camp es va complementar amb sortides per la zona de la Marina fins arribar a mar i des dels extrems límits amb les poblacions veïnes de Gavà, Sant Boi de Llobregat i El Prat de Llobregat.

Sigles de les fonts documentals i bibliogràfiques

AMVA	Arxiu Municipal de Viladecans, Ajuntament de Viladecans
APSC	Axiu Parroquial de Sant Climent de Llobregat
BPC	Biblioteca del departament de Patrimoni Cultural, Ajuntament de Viladecans
DU-ÀPTiPC	Departament d'Urbanisme de l'Àrea de Planificació Territorial i Promoció de la Ciutat
ICC	Institut Cartogràfic de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Barcelona

.....